

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

(напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство,”
галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 6 від 21.02.2012 р.)*

**Харків
2012**

Програма навчальної дисципліни “Кримінальне право України” (напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”, галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”) / уклад.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 61 с.

У к л а д а ч і: В. Я. Тацій,
В. І. Тютюгін,
В. І. Борисов,
Л. М. Кривоченко,
М. І. Панов,
В. М. Киричко,
Л. В. Дорош

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 1 від 05.03.2012 р.)*

© Національний університет “Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого”, 2012

З М І С Т

Вступ.....	5
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	
Розділ 1. Поняття і система кримінального права. Наука кримінального права.....	7
Розділ 2. Кримінальна відповідальність та її підстава.....	7
Розділ 3. Закон про кримінальну відповідальність.....	7
Розділ 4. Поняття злочину.....	8
Розділ 5. Склад злочину.....	8
Розділ 6. Об'єкт злочину.....	8
Розділ 7. Об'єктивна сторона злочину.....	9
Розділ 8. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину).....	9
Розділ 9. Суб'єктивна сторона злочину.....	10
Розділ 10. Стадії вчинення злочину.....	10
Розділ 11. Співучасть у злочині.....	11
Розділ 12. Повторність, сукупність та рецидив злочинів.....	11
Розділ 13. Обставини, що виключають злочинність діяння	12
Розділ 14. Звільнення від кримінальної відповідальності...	13
Розділ 15. Поняття покарання та його мета.....	14
Розділ 16. Система і види покарань.....	14
Розділ 17. Призначення покарання.....	16
Розділ 18. Звільнення від покарання та його відбування.....	18
Розділ 19. Судимість.....	19
Розділ 20. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування.....	20
Розділ 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	20
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА	
Розділ 1. Поняття Особливої частини кримінального права, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів.....	22
Розділ 2. Злочини проти основ національної безпеки України.....	22
Розділ 3. Злочини проти життя та здоров'я особи.....	23

Розділ 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи.....	25
Розділ 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	26
Розділ 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина...	26
Розділ 7. Злочини проти власності.....	29
Розділ 8. Злочини у сфері господарської діяльності.....	31
Розділ 9. Злочини проти довкілля.....	33
Розділ 10. Злочини проти громадської безпеки.....	35
Розділ 11. Злочини проти безпеки виробництва.....	37
Розділ 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту.....	37
Розділ 13. Злочини проти громадського порядку та моральності.....	39
Розділ 14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.....	40
Розділ 15. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.....	43
Розділ 16. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.....	44
Розділ 17. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку....	46
Розділ 18. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.....	47
Розділ 19. Злочини проти правосуддя.....	49
Розділ 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).....	52
Розділ 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.....	55
Список літератури.....	57

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Кримінальне право України” підготовлена на базі Кримінального кодексу України 2001 р. (із змінами та доповненнями) і призначена для вивчення кримінального права як самостійної галузі з урахуванням здобутків правознавчої науки та практики застосування кримінального законодавства. Вона є основою, що в концентрованому вигляді відображає систему кримінального права і сприяє його опануванню.

Зміст її складається з питань Загальної та Особливої частин кримінального права України. Програма поділена на розділи, кількість та назви яких збігаються з відповідними розділами Кримінального кодексу України, за винятком перших, що містять загальні положення. Послідовність викладення матеріалу всередині розділів не завжди співпадає із законом про кримінальну відповідальність, оскільки це зумовлено методикою вивчення відповідного матеріалу. Значною мірою це стосується питань Особливої частини кримінального права, для глибокого розуміння яких використані класифікації злочинів, розроблені в науці. Певні теми відповідають зазначеному закону і, як правило, доповнюються теоретичними міркуваннями, що стосуються узагальнення законодавчого матеріалу або його конкретизації, офіційного чи доктринального його тлумачення. Наприклад, узагальнюючим є питання стосовно принципів дії закону про кримінальну відповідальність у просторі, а конкретизація матеріалу Особливої частини кримінального права здійснена шляхом виділення тих з них, що торкаються характеристики: а) конкретного складу (складів) злочину; б) кваліфікуючих його ознак; в) відмежування від суміжних злочинів або співвідношення

певних злочинів; г) умов, за наявності яких особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності за вчинений злочин або не підлягає відповідальності за вчинення певного діяння.

Послідовність викладення окремих тем має важливе значення для оптимізації вивчення відповідного матеріалу, а питання узагальнюючого та конкретизуючого характеру сприяють глибшому та більш повному засвоєнню цієї навчальної дисципліни.

Програма може бути використана при викладанні курсу Загальної та Особливої частин кримінального права в різних формах навчального процесу: читанні лекцій, проведенні практичних занять, колоквіумів, консультацій, у самостійній роботі студентів, а також при підготовці до складання заліків та іспитів.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ 1. ПОНЯТТЯ І СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА. НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Поняття та ознаки кримінального права як самостійної галузі права. Завдання, функції та принципи кримінального права. Система кримінального права. Кримінальне право і суміжні галузі права. Наука кримінального права, її предмет, метод, завдання.

Розділ 2. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВА

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності, її поняття та ознаки. Момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Підстава кримінальної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Розділ 3. ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його функції, специфічні риси та значення.

Структура Кримінального кодексу України. Диспозиції та санкції статей його Особливої частини: поняття та види.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Визначення часу вчинення злочину. Прийняття закону про кримінальну відповідальність, його оприлюднення, набрання ним чинності та час припинення його чинності. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Конституція України про зворотну силу закону. Проблема застосування проміжного закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі. Зміст територіального принципу. Поняття місця вчинення злочину. Зміст принципів: громадянства, універсального, реального.

Правові наслідки засудження особи за межами України.

Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.

Розділ 4. ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ

Соціальна природа злочину. Історично мінливий характер поняття злочину. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.

Поняття злочину та його ознаки. Неприпустимість застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією.

Частина 2 ст. 11 КК України та її значення для поняття злочину.

Місце злочину в системі правопорушень. Відмежування злочинів від інших правопорушень.

Класифікація злочинів за їх тяжкістю. Її значення для кримінальної відповідальності та покарання.

Розділ 5. СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Поняття складу злочину та його значення. Співвідношення понять злочину і складу злочину.

Елементи та ознаки складу злочину, їх зміст і органічна єдність. Види складів злочину.

Поняття кваліфікації злочину та її значення.

Розділ 6. ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Поняття об'єкта злочину та його значення.

Класифікація (види) об'єктів злочину, їх значення. Види безпосереднього об'єкта.

Поняття предмета злочину та його місце в структурі складу злочину. Відмінність предмета від об'єкта злочину.

Розділ 7. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки. Значення об'єктивної сторони злочину.

Поняття та ознаки діяння, його види. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність.

Значення нездоланної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільне небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони злочину: поняття, види та значення. Злочини з матеріальним та формальним складами, значення такого поділу.

Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення. Види причинного зв'язку.

Спосіб, засоби, обстановка, місце, час вчинення злочину як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину, їх кримінально-правове значення.

Розділ 8. ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ)

Поняття суб'єкта злочину в кримінальному праві та його ознаки. Фізична особа як обов'язкова ознака суб'єкта. Проблема визнання юридичної особи суб'єктом злочину в науці кримінального права.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності та її критерії.

Поняття неосудності за кримінальним правом та її критерії. Формула неосудності. Правові наслідки визнання особи неосудною.

Обмежена осудність: поняття, значення, правові наслідки визнання особи обмежено осудною.

Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння, та її обґрунтування.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності.

Види суб'єкта злочину: загальний і спеціальний суб'єкти злочину. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину: поняття, ознаки види.

Розділ 9. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

Поняття суб'єктивної сторони злочину, її ознаки та значення.

Поняття вини та її значення.

Форми вини в кримінальному праві, їх значення для кваліфікації злочину і призначення покарання.

Умисел та його види. Інтелектуальні та вольові ознаки прямого та непрямого умислу. Відмежування прямого умислу від непрямого. Спеціальні види умислу та їх значення для кваліфікації злочину.

Необережність та її види. Злочинна самовпевненість, її інтелектуальні та вольові ознаки. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого умислу.

Злочинна недбалість, її об'єктивний та суб'єктивний критерії.

Випадок (казус), його відмежування від злочинної недбалості.

Змішана (подвійна, складна) форма вини та її значення для кваліфікації злочину.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину: їх поняття та значення для кваліфікації злочину.

Фактична та юридична помилки в кримінальному праві: поняття, види помилок та їх значення для кримінальної відповідальності.

Розділ 10. СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Поняття і види стадій вчинення злочину за КК України.

Закінчений та незакінчений злочин. Момент закінчення злочинів із матеріальним, формальним та усіченим складом.

Незакінчений злочин та його види.

Готування до злочину, його поняття та види. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру.

Замах на злочин, його поняття та види. Відмежування замаху на злочин від готування до злочину та закінченого злочину.

Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин. Її підстава. Кваліфікація готування до злочину та замаху на злочин.

Добровільна відмова при незакінченому злочині: її поняття, ознаки, правові наслідки.

Дійове каяття: його поняття, ознаки, правові наслідки та відмінність від добровільної відмови.

Розділ 11. СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

Поняття співучасті, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Види співучасників.

Форми співучасті.

Кримінальна відповідальність співучасників, її підстави та межі. Кваліфікація діянь співучасників та їх відповідальність при різних формах співучасті.

Спеціальні питання відповідальності за співучасть у злочині.

Поняття посередньої винності (посереднього виконання, заподіяння). Особливості відповідальності за співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом. Відповідальність за провокацію злочину. Екссес виконавця (співучасника), його види та значення для кримінальної відповідальності. Невдале підбурювання та пособництво. Особливості добровільної відмови співучасників

Причетність до злочину, її поняття та види. Відмежування причетності від співучасті.

Розділ 12. ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ ЗЛОЧИНІВ

Соціальна і юридична характеристика повторності, сукупності та рецидиву злочинів.

Одиничний злочин: їх види, поняття, ознаки.

Повторність злочинів: поняття, ознаки, види та правові наслідки.

Сукупність злочинів: поняття, ознаки, види та правові наслідки.

Відмежування сукупності злочинів від одиничного злочину, повторності злочинів та конкуренції норм.

Рецидив злочинів: поняття, ознаки, види та правові наслідки.

Розділ 13. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

Поняття, ознаки та види обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона. Конституція України про право кожного громадянина на захист від протиправних посягань. Поняття необхідної оборони, її підстави, ознаки та правові наслідки.

Перевищення меж необхідної оборони: поняття, ознаки, види та відповідальність.

Спеціальні види необхідної оборони, передбачені КК України.

Уявна оборона, її поняття та ознаки. Відповідальність за шкоду, заподіяну в стані уявної оборони.

Затримання особи, що вчинила злочин: поняття, підстава, мета та ознаки. Межі заподіяння шкоди при затриманні злочинця. Кримінальна відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність. Поняття крайньої необхідності, її підстава та ознаки правомірності.

Перевищення меж крайньої необхідності: поняття, ознаки та відповідальність.

Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони.

Фізичний або психічний примус: їх поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття законного наказу або розпорядження та значення їх виконання для

вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Поняття явно злочинного наказу або розпорядження. Кримінально-правові наслідки виконання або відмови особи від виконання явно злочинного наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Підстава вчинення діяння, пов'язаного з ризиком. Умови виправданого ризику. Кримінальна відповідальність за невиправданий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: його поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Розділ 14. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, передумови, підстави та порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності та його наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття дійового каяття. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Передумови та підстави звільнення. Кримінально-правові наслідки порушення умов передачі на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Поняття давності та її строки. Передумови та підстави звільнення. Зупинення перебігу строків давності: умови та наслідки. Переривання перебігу строків давності: умови та наслідки.

Особливості застосування давності при вчиненні особ-

ливо тяжкого злочину, за який може бути призначено довічне позбавлення волі.

Злочини, щодо яких давність не застосовується.

Розділ 15. ПОНЯТТЯ ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО МЕТА

Значення Конституції України для визначення соціальної природи покарання та його поняття.

Поняття, ознаки та мета покарання, їх визначення за КК України.

Розділ 16. СИСТЕМА І ВИДИ ПОКАРАНЬ

Поняття, ознаки і значення системи покарань за кримінальним законом.

Класифікація видів покарань та її критерії.

Основні та додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися як основні, так і як додаткові; строкові й безстрокові, загальні та спеціальні. Порядок призначення основних і додаткових покарань. Правові наслідки ухилення від покарання.

Види покарань.

Штраф: поняття, зміст, підстави та порядок його призначення. Законодавчі межі та критерії визначення розміру штрафу, особливості порядку його призначення як основного та додаткового покарання.

Призначення штрафу з розстрочкою його виплати.

Наслідки несплати штрафу. Умови та порядок заміни штрафу громадськими чи виправними роботами або позбавленням волі.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу: поняття, зміст, підстави та порядок його призначення.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю: поняття, зміст, підстави та порядок його

призначення як основного і додаткового покарання. Строки цього виду покарання та особливості їх обчислення при його призначенні як додаткового.

Громадські роботи: поняття, зміст та порядок їх призначення. Строки цього виду покарання та особливості його відбування. Органи, які визначають вид громадських робіт. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Виправні роботи: поняття, зміст, підстави, порядок та строки їх призначення. Розміри відрахувань із заробітку засудженого до виправних робіт. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання. Підстави та порядок заміни виправних робіт штрафом.

Службові обмеження для військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Розміри відрахувань із грошового забезпечення засудженого до цього виду покарання. Умови та порядок призначення службових обмежень замість обмеження чи позбавлення волі.

Конфіскація майна. Конституція України про умови і порядок призначення конфіскації майна. Поняття, зміст, види, підстави та порядок призначення конфіскації майна. Майно, що не підлягає конфіскації за вироком суду. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації.

Арешт: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Особливості відбування арешту військовослужбовцями. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Обмеження волі: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Умови та порядок призначення цього виду покарання замість позбавлення волі. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Позбавлення волі на певний строк: поняття, зміст, підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання.

Довічне позбавлення волі. Проблема довічного позбавлення волі та смертної кари в історії та сучасному кримінальному праві. Поняття, зміст, підстави та порядок призначення цього покарання. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Розділ 17. ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Принципи призначення покарання за злочин, їх закріплення в Конституції та в КК України.

Загальні засади призначення покарання: їх поняття, характеристика та значення. Співвідношення принципів призначення покарання та загальних засад його призначення. Межі призначення покарання. Підстави виходу за мінімальні та максимальні межі санкції статті Особливої частини КК України. Значення положень Загальної частини КК України для призначення судом певного виду і міри покарання. Індивідуалізація покарання та її значення.

Обставини, які пом'якшують чи обтяжують покарання: поняття, види, загальна характеристика та значення цих обставин. Особливості їх врахування при призначенні покарання.

Призначення покарання за незакінчений злочин і за злочин, вчинений у співучасті: обставини, які враховує суд при призначенні покарання у цих випадках. Межі призначення покарання за готування до злочину та за замах на злочин.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: підстави та порядок; призначення основного покарання нижче від найнижчої межі; перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання.

Особливості призначення більш м'якого покарання за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу. Додаткові покарання при призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Призначення покарання за наявності таких обставин, що пом'якшують покарання, як: з'явлення із зізнанням, щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, добровільне відшко-

дування завданого збитку, усунення заподіяної шкоди.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Поняття сукупності злочинів. Порядок (принципи) призначення покарання за сукупністю злочинів і межі визначення судом остаточного покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю злочинів у випадках: призначення різних видів покарань за окремими злочинами; вчинення хоча б одного умисного тяжкого чи особливо тяжкого злочину; призначення хоча б за один зі злочинів довічного позбавлення волі. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів.

Особливості призначення покарання за сукупністю злочинів у разі виявлення злочину, вчиненого до постановлення попереднього вироку.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Поняття сукупності вироків. Порядок (принципи) призначення покарання за сукупністю вироків і межі визначення судом остаточного покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю вироків у випадках: призначення різних видів покарань за окремими вироками; вчинення хоча б одного особливо тяжкого злочину; призначення хоча б за одним із вироків довічного позбавлення волі. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю вироків.

Особливості призначення покарання при збігу сукупності злочинів та сукупності вироків.

Відмінність порядку призначення покарання за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків.

Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Співвідношення різних видів покарань за ступенем їх суворості. Особливості призначення за сукупністю злочинів та вироків основних покарань у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців та додаткових покарань. Порядок зарахування в призначене судом покарання попереднього ув'язнення.

Обчислення строків покарання.

Розділ 18. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Поняття, види, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки звільнення від покарання та його відбування. Умовне та безумовне, обов'язкове та факультативне, повне та часткове звільнення від покарання та його відбування. Розмежування звільнення від покарання та звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання та його відбування у зв'язку з набранням чинності нового закону, який усуває караність вчиненого діяння чи встановлює за нього більш м'яке покарання: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання у зв'язку з утратою особою суспільної небезпечності: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням: передумови, підстави та порядок застосування такого звільнення. Испитовий строк при звільненні від покарання з випробуванням, його тривалість та значення. Особливості застосування додаткових покарань при звільненні від відбування основного покарання з випробуванням. Обов'язки, які можуть бути покладені на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Испитовий строк, його тривалість та значення.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Поняття давності та її строки. Передумови та підстави звільнення від відбування покарання. Зупинення перебігу строків давності: умови та правові наслідки. Переривання перебігу строків давності: умови та правові наслідки. Особливості застосування давності до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Злочини, при засудженні за які давність не застосовується.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Особливості умовно-дострокового звільнення від додаткового покарання.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким: поняття, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такої заміни. Поняття більш м'якого покарання, його види та строки. Особливості звільнення від додаткового покарання при заміні невідбутої частини основного. Відмежування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання за хворобою: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Конституція України про амністію та помилування.

Амністія. Закон України “Про застосування амністії в Україні”. Поняття амністії, її зміст, види, підстави, порядок застосування та правові наслідки. Категорії осіб, щодо яких не допускається застосування амністії.

Помилування. “Положення про порядок здійснення помилування”. Поняття помилування, його зміст, види, підстави, порядок застосування та правові наслідки. Особливості застосування помилування до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Відмежування помилування від амністії.

Розділ 19. СУДИМІСТЬ

Судимість: її поняття, підстава виникнення судимості, строки, протягом яких особа визнається такою, що має судимість та правові наслідки судимості.

Категорії засуджених осіб, які визнаються такими, що не мають судимості.

Погашення та зняття судимості.

Поняття та умови погашення судимості. Строки погашення судимості, їх обчислення та правове значення. Наслідки вчинення нового злочину протягом цих строків.

Поняття та умови зняття судимості. Відмінність зняття судимості від її погашення.

Розділ 20. ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ТА ПРИМУСОВЕ ЛІКУВАННЯ

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Підстави їх застосування.

Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру та умови їх застосування.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Правові наслідки їх застосування.

Примусове лікування. Підстава застосування та порядок здійснення примусового лікування. Особи, до яких застосовується примусове лікування. Правові наслідки його застосування

Розділ 21. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.

Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру: передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Поняття та види примусових заходів виховного характеру. Відмінність примусових заходів виховно-

го характеру від покарання.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, та особливості їх призначення. Особливості призначення неповнолітнім покарання за сукупністю злочинів і сукупністю вироків.

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням: передумови, підстави, порядок застосування, правові наслідки та особливості його застосування до неповнолітніх.

Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки такого звільнення. Відмінність звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виправного характеру від звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням таких заходів.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності: поняття, види та строки давності. Зупинення та переривання перебігу строків давності: поняття, умови та правові наслідки. Особливості застосування звільнення за давністю до неповнолітніх.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття, передумови, підстави, порядок застосування та правові наслідки. Особливості застосування умовно-дострокового звільнення до неповнолітніх.

Погашення та зняття судимості: умови погашення та зняття судимості. Особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення вісімнадцятирічного віку.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ 1. ПОНЯТТЯ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ЇЇ СИСТЕМА І ЗНАЧЕННЯ. НАУКОВІ ОСНОВИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Відображення положень Конституції України в Особливій частині КК України.

Система Особливої частини КК України.

Поняття кваліфікації злочинів. Правові основи кваліфікації злочинів. Склад злочину – правова модель кваліфікації злочинів.

Розділ 2. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Види дій. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Державна зрада. Поняття державної зради. Склад злочину. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Посягання на життя державного чи громадського діяча. Склад злочину.

Диверсія. Поняття диверсії. Склад злочину. Відмежування диверсії від суміжних злочинів.

Шпигунство. Поняття шпигунства. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила шпигунство.

Розділ 3. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти життя та здоров'я.

Злочини проти життя

Вбивство: поняття та види.

Умисне вбивство. Поняття та види. Склад умисного вбивства без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Види обтяжуючих обставин.

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах, його види.

Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання. Склад злочину.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Склад злочину. Відповідальність співучасників цього злочину.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Вбивство через необережність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Доведення до самогубства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством. Склад злочину. Відмежування цього злочину від замаху на вбивство. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти здоров'я

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти здоров'я. Поняття тілесного ушкодження.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження і його види. Критерії визнання тілесного ушкодження тяжким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження. Відмежування тяжкого тілесного ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження. Критерії визнання

тілесного ушкодження таким, що є середньої тяжкості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту). Склад злочину.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Поняття перевищення меж необхідної оборони. Поняття перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Умисне легке тілесне ушкодження. Поняття легкого тілесного ушкодження та його види. Критерії визнання тілесного ушкодження легким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження. Склад злочину.

Побої і мордування. Поняття побоїв і мордування. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від тілесних ушкоджень.

Катування. Поняття катування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування катування від інших злочинів проти життя і здоров'я.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Зараження венеричною хворобою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчинюються у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину.

Незаконна лікувальна діяльність. Склад злочину.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником.

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення прав пацієнта. Склад злочину.

Незаконне проведення дослідів над людиною. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини. Склад злочину. Відповідальність за вилучення у людини її органів або тканин, незаконну торгівлю ними, участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці. Поняття лікарської таємниці. Склад злочину.

Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

Незаконне проведення абортів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 4. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти волі, честі та гідності особи.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Захоплення заручників. Склад злочину. Кваліфікуючі

ознаки. Відмежування захоплення заручника від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Підміна дитини. Склад злочину.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Склад злочину. Поняття експлуатації людини та уразливого стану особи. Кваліфікуючі ознаки.

Експлуатація дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення в психіатричний заклад. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 5. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Зґвалтування. Поняття зґвалтування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від зґвалтування.

Примушування до вступу в статевий зв'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розбещення неповнолітніх. Склад злочину. Вік потерпілої особи. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 6. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Злочини проти виборчих прав громадян

Конституція України про охорону виборчих прав громадян.

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Голосування виборцем на виборчій дільниці більше ніж один раз. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці голосування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку). Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення законодавства про референдум. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти трудових прав громадян

Конституція України про профспілкові об'єднання, політичні партії, громадські організації та право громадян на працю.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Склад злочину.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Склад злочину. Відповідальність за переслідування журналіста.

Грубе порушення законодавства про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення угоди про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку. Склад злочину.

Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення особи від кримінальної відповідаль-

ності за цей злочин.

Злочини у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності

Конституція України про захист свободи творчості та інтелектуальної власності.

Порушення авторського права і суміжних прав. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від порушення авторського та суміжних прав.

Злочини, що посягають на інші особисті права і свободи громадян

Конституція України про охорону особистих прав та свобод людини і громадянина.

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності житла. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Склад злочину.

Порушення недоторканності приватного життя. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на отримання освіти. Склади злочинів.

Порушення права на безоплатну медичну допомогу. Склади злочинів.

Злочини проти сім'ї

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.

Склад злочину.

Зловживання опікунськими правами. Склад злочину.

Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння).

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти свободи совісті

Конституція України про свободу світогляду і віросповідання громадян.

Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Склад злочину.

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Склад злочину.

Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Склади злочинів.

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 7. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти власності. Об'єкт та предмет цих злочинів. Система злочинів проти власності.

Корисливі злочини проти власності, пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб

Поняття, загальна характеристика і види корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Крадіжка. Поняття крадіжки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грабіж. Поняття грабежу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування грабежу від крадіжки.

Розбій. Поняття розбою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування розбою від грабежу.

Вимагання. Поняття вимагання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування вимагання від грабежу та розбою.

Шахрайство. Поняття шахрайства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування шахрайства від крадіжки та грабежу.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Інші корисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів. Їх відмежування від корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від шахрайства.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Склад злочину. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом. Склад злочину.

Некорисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна. Склад злочину.

Необережне знищення або пошкодження майна. Склад злочину.

Порушення обов'язків щодо охорони майна. Склад злочину. Спеціальні ознаки суб'єкта злочину.

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 8. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Контрабанда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення витратків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених

марок акцизного збору чи контрольних марок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Зайняття гральним бізнесом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фіктивне підприємництво. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Протидія законній господарській діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від вимагання.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму. Склади злочинів.

Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Склад злочину.

Розголошення комерційної або банківської таємниці. Склад злочину.

Злочини у сфері банкрутства

Доведення до банкрутства. Склад злочину.

Злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Шахрайство з фінансовими ресурсами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Маніпулювання на фондовому ринку. Склад злочину.

Кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Склад злочину.

Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Склад злочину.

Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання інсайдерської інформації. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Приховування інформації про діяльність емітента. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Склад злочину.

Злочини у сфері приватизації державного і комунального майна

Незаконна приватизація державного, комунального майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 9. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти довкілля.

Злочини проти екологічної безпеки

Порушення правил екологічної безпеки. Склад злочину.

Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Склад злочину.

Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері землеволодіння, охорони надр і атмосферного повітря

Забруднення або псування земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Безгосподарське використання земель. Склад злочину.

Порушення правил охорони або використання надр. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Забруднення атмосферного повітря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері водних ресурсів

Порушення правил охорони вод. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Забруднення моря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Відповідальність за неповідомлення про забруднення моря.

Порушення законодавства про континентальний шельф України. Склади злочинів.

Злочини у сфері охорони рослинного світу

Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна порубка лісу. Склад злочину. Відмінність незаконної порубки лісу від злочинів проти власності.

Порушення законодавства про захист рослин. Склад злочину.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері охорони тваринного світу

Незаконне полювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування незаконного полювання від злочинів проти власності.

Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Склад злочину.

Порушення ветеринарних правил. Склад злочину.

Розділ 10. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадської безпеки.

Злочини, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань

Створення злочинної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Бандитизм. Поняття банди. Склад злочину. Відмежування бандитизму від суміжних злочинів.

Терористичний акт. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від диверсії.

Втягнення у вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння вчиненню терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фінансування тероризму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Поняття незаконних воєнізованих або збройних формувань. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Склад злочину.

Злочини, пов'язані з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та радіоактивними матеріалами

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Склад злочину.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Склади злочинів.

Злочини, пов'язані з порушення правил, що забезпечують громадську безпеку

Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Склади злочинів.

Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 11. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки виробництва.

Злочини у сфері безпеки праці

Порушення вимог законодавства про охорону праці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших злочинів проти безпеки виробництва.

Інші злочини проти безпеки виробництва

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 12. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатації залізничного, водного та повітряного транспорту

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних

речовин. Склад злочину.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від диверсії та злочинів проти власності.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил повітряних польотів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил використання повітряного простору. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Склад злочину.

Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден. Склад злочину.

Злочини, що посягають на безпеку руху та експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття транспортного засобу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Склад злочину.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху. Складу злочину.

Незаконне заволодіння транспортним засобом. Поняття незаконного заволодіння транспортним засобом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Склад злочину.

Інші злочини, що посягають на безпечну роботу транспорту

Порушення чинних на транспорті правил. Склад злочину.

Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від диверсії та інших суміжних злочинів.

Розділ 13. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку. Склад злочину.

Масові заворушення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Склад злочину.

Хуліганство. Поняття хуліганства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування хуліганства від групового порушення громадського порядку, масових заворушень та злочинів проти особи. Кваліфікація хуліганства за сукупністю з іншими злочинами.

Злочини проти моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництво. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття сутенерства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 14. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення.

Злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Поняття контрабанди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами та іншими предметами, небезпечними для здоров'я населення, а також обладнанням для їх виготовлення

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заво-

лодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу. Поняття допінгу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Інші злочини проти здоров'я населення

Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання

інфекційним захворюванням та масовим отруєнням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поведження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 15. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації

Розголошення державної таємниці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради та шпигунства.

Втрата документів, що містять державну таємницю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від розголошення державної таємниці.

Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка знаходиться у володінні держави. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради, шпигунства і розголошення державної таємниці.

Злочини у сфері забезпечення недоторканності державних кордонів

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державного експортного контролю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил міжнародних польотів. Склад злочину.
Злочини у сфері забезпечення призову та мобілізації
Ухилення від призову на строкову військову службу.
Поняття військової служби. Склад злочину.
Ухилення від призову за мобілізацією. Склад злочину.
Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Склади злочинів.

Розділ 16. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Злочини у сфері використання державних символів

Конституція України про шанування державних символів.
Наруга над державними символами. Склади злочинів.
Незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні. Склад злочину.

Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Склад злочину.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Поняття захоплення. Склад злочину.

Злочини проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти особи.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Склад злочину.

Кваліфікуючі ознаки.

Втручання у діяльність державного діяча. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Склад злочину.

Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склади злочинів.

Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Поняття офіційного документа. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні придбання, збут або використання спеціаль-

них технічних засобів отримання інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від порушення таємниці листування, телеграфної або іншої кореспонденції.

Умисне пошкодження ліній зв'язку. Склад злочину.

Інші злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації. Склад злочину. Відмежування від одержання хабара.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від вимагання.

Самоправство. Поняття самоправства. Склад злочину.

Розділ 17. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Склад злочину.

Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 18. ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Конституція України про підстави, межі та способи діяльності службових осіб. Значення кримінального права в боротьбі з корупцією.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері службової діяльності. Поняття та види службових осіб.

Злочини у сфері діяльності представників влади, місцевого самоврядування та інших службових осіб юридичних осіб публічного права

Зловживання владою або службовим становищем. Поняття службового зловживання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем.

Перевищення влади або службових повноважень. Поняття та види перевищення влади або службових повноважень. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Одержання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання хабара. Відмежування від інших злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди.

Незаконне збагачення. Поняття неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від одержання хабара.

Пропозиція або давання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини у сфері діяльності службових осіб юридичних осіб приватного права

Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем.

Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття та види перевищення повноважень. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання повноваженнями.

Комерційний підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Поняття неправомірної вигоди. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання неправомірної вигоди. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за комерційний підкуп. Відмежування від давання та одержання хабара.

Злочини у сфері діяльності представників влади, місцевого самоврядування та службових осіб юридичних осіб публічного або приватного права

Службове підроблення. Поняття службового підроблення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення із службовим зловживанням. Відмежування від інших злочинів, пов'язаних із підробкою документів.

Службова недбалість. Поняття службової недбалості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від служ-

бового зловживання.

Зловживання впливом. Поняття неправомірної вигоди та осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Провокація хабара або комерційного підкупу. Поняття провокації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Поняття осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, та неправомірної вигоди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Поняття неправомірної вигоди. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Поняття вимагання неправомірної вигоди. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Розділ 19. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Конституція України про основні принципи та порядок здійснення правосуддя в Україні.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти правосуддя.

Злочини, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду

Завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність від злочинів проти волі особи.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Втручання в діяльність судових органів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів, народних засідателів, присяжних та інших учасників судочинства

Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством.

Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством.

Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від знищення або пошкодження майна як злочину проти власності.

Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від знищення або пошкодження майна як злочину проти власності.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі

Примушування давати показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Склад злочину. Умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та припинення злочинів

Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.

Склад злочину.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення даних досудового слідства або дізнання.

Склади злочинів.

Приховування злочину. Склад злочину. Відмежування від співучасті у злочині. Особи, які не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину.

Порушення правил адміністративного нагляду. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду та призначеного вироком покарання

Невиконання судового рішення. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від заволодіння майном шляхом привласнення, розтрата або зловживання службовим становищем.

Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Склади злочинів.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Склади злочинів.

Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань. Склад злочину.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Склад злочину.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Склад злочину.

Розділ 20. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ)

Поняття, загальна характеристика і види військових злочинів. Суб'єкти військових злочинів. Відповідальність за співучасть у цих злочинах осіб, які не є спеціальними суб'єктами.

Злочини проти порядку підлеглих та військової честі

Непокора. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Невиконання наказу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення невиконання наказу та непокори.

Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо начальника. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглих. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку проходження військової служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Дезертирство. Поняття дезертирства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності та громадської безпеки.

Умисне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності.

Необережне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та злочинів проти власності.

Втрата військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Злочини проти порядку експлуатації військової техніки

Порушення правил водіння або експлуатації машин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил польотів або підготовки до них. Склад злочину.

Порушення правил кораблеводіння. Склад злочину.

Злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення прикордонної служби. Склад злочину.

Порушення правил несення бойового чергування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил внутрішньої служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері охорони відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради та злочинів у сфері охорони державної таємниці.

Злочини у сфері діяльності військових службових осіб

Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем. Поняття військової службової особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Поняття перевищення влади чи службових повноважень, його види. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Недбале ставлення до військової служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання владою або службовим становищем.

Бездіяльність військової влади. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших військових службових злочинів.

Злочини проти порядку несення військової служби на полі бою і в районі воєнних дій

Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Залишення гинучого військового корабля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Добровільна здача в полон. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні.

Склади злочинів. Співвідношення із державною зрадою.

Мародерство. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти власності.

Злочини, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями

Насильство над населенням у районі воєнних дій. Склади злочинів. Відмежування від злочинів проти особи та власності.

Погане поводження з військовополоненими. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти особи.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними. Склад злочину.

Розділ 21. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Особливості їх суспільної небезпечності та протиправності.

Злочини проти миру

Пропаганда війни. Склад злочину.

Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Склади злочинів.

Порушення законів та звичаїв війни. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення з військовими злочинами.

Найманство. Поняття найманця. Склади злочинів.

Злочини проти безпеки людства

Застосування зброї масового знищення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення з порушенням законів та звичаїв війни.

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Склад злочину.

Екоцид. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти довкілля.

Геноцид. Поняття геноциду. Склад злочину. Співвідношення зі злочинами проти особи. Відповідальність за публічні

заклики до геноциду, виготовлення та розповсюдження матеріалів із такими закликами.

Злочини проти міжнародного правопорядку

Посягання на життя представника іноземної держави. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення з умисним вбивством.

Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Склади злочинів. Співвідношення зі злочинами проти особи та власності.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Склад злочину. Співвідношення з військовими злочинами та порушеннями законів та звичаїв війни.

Піратство. Поняття піратства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Значення місця вчинення цього злочину для його відмежування від суміжних злочинів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Список основних літературних джерел

Кримінальне право України: Загальна частина: [підруч.] / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010.

Кримінальне право України: Особлива частина: [підруч.] / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – К. : Право, 2010.

Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., допов. – Х. : Одіссей. – 2008.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011 роки) / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011.

Практика судів України з кримінальних справ (2001-2005) / уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Т. Мальяренка, В. В. Сташиса. – К. : Юрінком Інтер, 2005.

Практика судів України з кримінальних справ (2006-2007) / уклад. : В. В. Сташис, В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. В. Сташиса. – К. : Юрінком Інтер, 2008.

Практика судів України в кримінальних справах (2008-2011) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Одіссей, 2011.

Список додаткової літератури

Анчукова М. В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння / М. В. Анчукова. – Х. : Вид. ФО-П Вапнярчук Н. М., 2006.

Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву / М. И. Бажанов. – К. : Вища шк., 1980.

Бажанов М. И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины / М. И. Бажанов. – Х. : Право, 2000.

Байда А. А. Уголовная ответственность за незаконную

лечебную деятельность / А. А. Байда; под науч. ред. проф. В. И. Тютюгина. – Х. : Одиссей, 2009.

Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х. : Основа, 1991.

Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К. : Атіка, 2004.

Борисов В. И. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения / В. И. Борисов, С. В. Гизимчук. – Х. : Консум. – 2001.

Борисов В. І. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки / В. І. Борисов, О. О. Пашенко. – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006.

Володіна О. О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини / О. О. Володіна. – Х. : СПД-ФО Чальцев О. В., 2005.

Голіна В. В. Судимість / В. В. Голіна. – Х. : Харків юрид., 2006.

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини / С. В. Гринчак; наук. ред. Л. В. Дорош. – Х. : Право, 2011.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України / Н. О. Гуторова. – Х. : Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2001.

Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації / Л. М. Демидова – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Зайцев О. В. Обмежена осудність у кримінальному праві України / О. В. Зайцев – Х. : Майдан, 2007.

Зинченко И. А. Составные преступления / И. А. Зинченко – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: аналіз законодавства і судової практики / І. О. Зінченко. – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007.

Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види,

призначення покарання / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. І. Тютюгіна. – Х. : ФІНН, 2008.

Зінченко І. О. Одиначні злочини: поняття, види кваліфікація / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Х. : ФІНН, 2010.

Киричко В. М. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / В. М. Киричко, О. І. Перепелиця; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Право, 2010.

Киричко В. М. Практичний посібник з кримінального права України / В. М. Киричко. – Х. : ФІНН, 2010.

Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України / Л. М. Кривоченко. – К. : Юрінком Інтер, 2010.

Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину / О. М. Лемешко. – Х. : ФІНН, 2003.

Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів / О. М. Лемешко – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2004.

Маслак Н. В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину / Н. В. Маслак. – Х. : Право, 2010.

Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Н. И. Панов – Х. : Вища шк. – 1982.

Панов М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) / М. І. Панов, В. І. Касинюк, С. О. Харитонов. – Х. : Харків юрид., 2006.

Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону в часі / Ю. А. Пономаренко. – К. : Атіка, 2005.

Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины / Ю. А. Пономаренко. – Х. : ФІНН, 2009.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю / О. Е. Радутний. – Х. : Ксілон, 2008.

Самощенко И. В. Понятие угрозы в уголовном праве / И. В. Самощенко. – Харьков: Изд. СПД ФЛ Вапнярчук Н. М., 2005.

Сташис В. В. Особа – під охороною кримінального закону / В. В. Сташис, М. І. Бажанов. – Х. : Право. – 1996.

Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В. Я. Тацій. – Х. : Вища шк. – 1988.

Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: навч. посіб. / В. Я. Тацій. – Х. : УкрІЮА. – 1994.

Тютюгін В. І. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. / В. І. Тютюгін, В. І. Борисов, Ю. В. Гродецький та ін.; за заг. ред. Борисова В. І., Тютюгіна В. І. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2011.

Устименко В. В. Специальный субъект преступления / В. В. Устименко. – Х. : Вища шк., 1989.

Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину / О. В. Ус. – Х. : Вид. ФОП Вапнярчук Н. М., 2007.

Харитонов О. В. Кримінально-правові погляди О. Ф. Кістяківського: наукова спадщина та її значення для сучасних кримінально-правових досліджень / О. В. Харитонов. – Х. : Право, 2010.

Шевченко Є. В. Злочини з похідними наслідками / Є. В. Шевченко – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / М. В. Шепітько; за ред. В. І. Борисова. – Х. : Видав. агенція “Апостиль”, 2012.

Ярмыш Н. Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) / Н. Н. Ярмыш. – Х. : Право. – 2003.

Навчальне видання

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

(напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”,
галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”)

У к л а д а ч і: ТАЦІЙ Василь Якович,
ТЮТЮГІН Володимир Ілліч,
БОРИСОВ Вячеслав Іванович,
КРИВОЧЕНКО Людмила Миколаївна,
ПАНОВ Микола Іванович,
КИРИЧКО Василь Миколайович,
ДОРОШ Лідія Варфоломіївна

Відповідальний за випуск *В. І. Тютюгін*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2012

Підп. до друку 15.03.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 3,8. Облік.-вид. арк. 2,27. Вид. № 88.
Тираж 300 прим. Зам. № 3849. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.